

LİSANSÜSTÜ EĞİTİMİ GİRİŞ SINAVI (LES) VE DİĞER KABUL ÖLÇÜLERİNİN YORDAMA GEÇERLİLİĞİNE İLİŞKİN BİR ÇALIŞMA

Emrah Tokat

Milli Eğitim Bakanlığı

Dr. Nühket Çıkrıkçı Demirtaşlı

Ankara Üniversitesi

Özet

Bu araştırmada, tezli ve tezsiz yüksek lisans programlarına girişte kullanılan Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı (LES), mülakat puanı, lisans diploma notu (LDN) ve bunlara dayalı bileşik değerlendirme sonucunun (BDS), yüksek lisans başarı not ortalamalarını (YLBNO) yordamadaki güçlerinin saptanması amaçlanmıştır. Araştırma, bir enstitünün yüksek lisans programlarına kayıtlı 251 öğrencinin bilgileri üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Analizler sonucunda, YLBNO ile; (1) LES puan türleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır; (2) Mülakat puanları arasında tüm ve tezli grup için düşük düzeyde anlamlı ilişkiler bulunurken, tezsiz grup için anlamlı bir ilişki bulunamamıştır; (3) LDN arasında genel ve tezsiz grup için anlamlı bir ilişki bulunmazken, tezli grup için düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur; (4) BDS arasında düşük ancak, anlamlı ilişkiler bulunmuştur; (5) Ayrıca, YLBNO'larını yordamada, tüm grup için, LES-EA ve mülakat puanlarının; tezli grup için ise, sadece mülakat puanlarının anlamlı düzeyde katkılarının olduğu saptanmıştır. Bulgular literatüre dayalı olarak tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler

Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı, lisansüstü eğitim, yordama geçerliği.

A STUDY TOWARD PREDICTIVE VALIDITY OF GRADUATE EDUCATION ENTRANCE EXAMINATION (GEE) AND OTHER ADMISSION MEASURES

Emrah Tokat

Ministry of National Education

Dr. Nukhet Cıkkırcı Demirtaslı

Ankara University

Abstract

In this research, it is aimed to determine the weights of the following elements that are used in predicting the graduate achievement: Graduate Education Entrance Examination (GEEE) which is used for admission to graduate programs with or without thesis, Interview, Undergraduate Point Average (UPA), and Composite Evaluation Measure (CEM). The corresponding participants 251 graduate students who selected from a graduate education programs of a graduate school.

As a result of the analyses, it was found that the relationship between GPA (1) and GEE was not significant, (2) there was a low but significant relationship between the interview scores and CEM of the general and the thesis group, whereas, no significant relationship was found for the without thesis group (3) the relationship between GPA and UPA was not significant for general and without thesis group, this relationship was found low but significant for with thesis group. (4) The relationship between GPA and CEM was low, but significant. Also (5), in predicting the GPA, GEE-equal weighted score and interview score showed significant contributions for general group, whereas, only interview score significantly explained the variances in GPA with thesis group. Findings were discussed based on the related literature.

Keywords

Graduate Education Entrance Examination, graduate education, predictive validity.

GİRİŞ

İnsanoğlunun varoluşundan itibaren doğayı anlama ve onu kontrol etme çabası, onun soru sorma ve cevap arama davranışının gelişmesini sağlamıştır. Bu gelişim, objektif ve sınanabilir bilgi edinme yolu olan bilimsel yöntemin temel taşlarını oluşturmuştur.

Bilim, evren ve yaşam hakkında toplanmış olan sistemli bilgiler bütünüdür. Bilimin amacı, evrenin ve yaşamın kurallarını araştırarak, insanın çevresiyle uyumlu bir toplum düzenine kavuşmasını sağlamaktır (Gökçe, 1999). Bu amaç doğrultusunda bilim, doğayı ve toplumu anlamak ve onu yönlendirmek işlevini yüklenmiştir. Yüklenilen bu işlevi gerçekleştirmek üzere bilim insanları bilim kurumlarında çalışmalarını yürütmektedirler. Günümüzde bu bilim kurumları içerisinde en önemli yeri üniversiteler almaktadır.

Üniversiteler, genel anlamda, ortaöğretim düzeyinden sonraki düzeyde eğitim sürecinin ele alındığı, bu süreçte kültürün, bir kuşaktan diğer bir kuşağa aktarılmasını ve yenileşmesini sağlayan; ayrıca gençleri çeşitli mesleklere hazırlama, bilimsel araştırmalarda bulunma gibi görevleri üstlenmiş yükseköğretim kurumlarıdır. Bu çerçevede, üniversitenin birinci hedefi araştırmalar yapmak, bilim ve iş dünyasına nitelikli, uzman insan gücü yetiştirmektir. İkinci hedefi ise, üretilen bilimsel bilgilerin yayılmasını ve yaygınlaştırılmasını sağlamaktır. Bu hedefler içerisinde yer alan kaliteli bilim insanı yetiştirme görevi için, kabiliyetli gençlerin özel programlarla uzun süre yetiştirilmeleri gereklidir (Gökçe, 1999; Bayrakçı, 1977).

Nitelikli bilim insanlarının yetiştirileceği bu özel programlar, üniversiteler bünyesinde açılan lisansüstü (yüksek lisans ve doktora) programlardır. Lisansüstü eğitimin işlevleri, üniversitelerin işlevleri ile paralellik göstermektedir. Bilim ve sanat üretmek, yaymak, toplumsal sorunları doğru algılamak ve sorunlara çözüm önerileri geliştirmek ve üst düzey insan gücünün yetiştirilmesine katkıda bulunmak biçiminde belirtilebilecek bu işlevler doğrultusunda, lisansüstü eğitimin önemi günümüzde giderek artmaktadır (Arıcı, 1997a).

Günümüzde yükseköğretim programlarını bitirdikten sonra araştırmacı, uzman olarak kendini geliştirmek ve akademik kariyer yapmak üzere lisansüstü eğitime başvuran bireylerin sayısı giderek artmıştır. Bu artış, lisansüstü eğitim programlarında kontenjanların yetersiz hale gelmelerine neden olmuş ve lisansüstü eğitim yapmak isteyen adaylar lisansüstü programlara girişte bazı sorunlarla karşılaşmışlardır. Bu sebeple lisansüstü eğitime girişte, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından yurtdışına lisansüstü eğitim için gönderilecek adayların seçiminde, araştırma görevlilerinin atanmalarında ve bunlara benzer amaçların gerçekleştirilmesinde, ilgili kurumların yapacakları düzenlemelere göre kullanacakları puanları veren bir sınav olan Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı (LES), 1997 yılından itibaren ÖSYM tarafından uygulanmaya başlanmıştır

(ÖSYM, 1999). Ülkemizde 1997 yılına kadar lisansüstü eğitimin ilk basamağı olan yüksek lisans programlarındaki kontenjanlar, lisans not ortalaması, yabancı dil ve bilim sınavı sonuçlarının birlikte değerlendirilmesiyle belirlenirken, 1997 yılından itibaren LES sonuçları da bu değerlendirmeye katılmıştır. 1997-1999 yılları arasında LES puanlarının nasıl kullanılacağı yüksek öğretim kurumlarına bırakılırken; 1999 yılının aralık ayından itibaren adaylara “LES’ten başvurduğu yüksek lisans programının türünde en az 45 puan alması ve kurumlarına da bu puanları %50’den az olmamak koşulu ile değerlendirmeye katması” koşulu getirilmiştir (ÖSYM, 2002).

Yukarıda LES’in kullanımı ile ilgili sözü edilen değişikliklere paralel olarak bu araştırmanın verilerinin toplandığı lisansüstü eğitim programlarının tabii olduğu Ankara Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği’nde de bazı değişiklikler yapılmıştır. Yapılan bu değişikliklerle, 1999 yılından itibaren lisansüstü programlara öğrenci kabulde LES puanı, lisans not ortalaması ve mülakat sonucu değerlendirmeye alınmıştır. Yüksek lisans programlarına kabulde, LES puanının %70’i, lisans not ortalamasının %10’u ve mülakat sonucunun %20’si dikkate alınarak anabilim dalı akademik kurulu önerisi ve Enstitü Yönetim Kurulu kararıyla en az toplam elli beş puan alanlar arasında sıralama yapılmaktadır. Programlara, bu sıralamaya göre öğrenci alınmaktadır (Ankara Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği, 2003).

Lisansüstü eğitim programlarına girişte LES puanlarının, lisans diploma notu ve mülakat puanı yanında, temel alınan en önemli ölçü olarak kullanılmaya başlanması, LES’in ve programlara kabulde kullanılan diğer ölçülerin birer yordayıcı ölçme sonucu olarak, lisansüstü eğitime başvuranlardan başarılı olacakları tahmin edilebilme gücünün artırılmasının önemini artırmaktadır. Eğitim ve psikolojide ölçme sonuçlarına dayalı olarak verilen önemli bir karar alanı seçme ve yerleştirme işlemleriyle ilgilidir. Bir işe eleman, bir eğitim programına öğrenci seçme ve yerleştirmede kullanılan ölçme araçlarının işte veya eğitim programında başarılı olacakları tahmin etme güçlerinin yüksek düzeyde olması beklenir.

Bu türden kararlar için, kullanılacak ölçme araçlarının amacına uygun olması ve hatasız ölçme yapması, bu araçlara dayalı olarak yapılan değerlendirmelerin doğru ve yerinde olmasını sağlamaktadır. Bu açıdan, ölçme aracının geçerliği daha çok önem kazanmaktadır (Tekin, 1993). Baykul (2000), tek bir geçerlik tanımı yapmak yerine testin kullanılış amacına uygun olduğunu gösteren kanıtları ortaya koymanın daha yerinde olacağını söylemiş ve tek bir geçerlikten değil, geçerlik türlerinden söz edilebileceğini vurgulamıştır. Seçme ve yerleştirme kararlarında kullanılan ölçme araç ve işlemleri için ortaya konması gereken en önemli geçerlik kanıtları yordama geçerliliği işlemleri çerçevesinde toplanır. Esasen her ölçmenin temelinde bir yordama (tahmin) vardır.

Bir seçme işleminde kullanılan ölçme araç veya yönteminin yordama geçerliği, genellikle seçilen bireylerin test puanları ile seçildikleri yerdeki başarı (performans) puanları arasındaki ilişkiye bakılarak saptanmaktadır (Baykul, 2000).

Lisansüstü eğitime kabul edileceklerin seçiminde ABD’de yaygın olarak kullanılan bir test olan ve LES’in geliştirilmesinde de örnek alınan Graduate Record Examination’da (GRE) bazı yordama çalışmalarına konu olmuştur.

Bu çalışmalardan birinde, Powers ve Fowles (2000), lisansüstü eğitime kabul kararları ile GRE test puanlarının da içinde olduğu çeşitli değişkenler arasındaki ilişkileri araştırmışlardır. Bu değişkenler arasında GRE Yazım Değerlendirme puanları, GRE genel test puanları, başvuranların lisans notları ve başvuranların programa başvuru amaçlarına ilişkin kişisel ifadeleri yer almıştır. Bu amaçla 9 Psikoloji ve 14 Tarih Bölümü olmak üzere 23 lisansüstü bölümde bu çalışma yürütülmüştür. Araştırma ile GRE Yazım Değerlendirme puanlarının, lisansüstü kabul kararlarında etkileri olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Diğer değişkenler ile kabul kararları arasında anlamlı ilişkiler saptanamamıştır.

House ve Johnson (2002) tarafından yapılan bir başka çalışmada ise, yüksek lisans programlarına seçilmiş öğrencilerin sınıf performanslarını yordamada, GRE İleri Psikoloji testinin geçerliğinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma için büyük bir üniversitenin uygulamalı psikoloji yüksek lisans programlarına kayıtlı 236 öğrencinin akademik bilgilerine ulaşılmıştır. Veriler, üç yordayıcı değişken için (GRE İleri Psikoloji Test puanları ile bu testte yer alan DeneySEL ve Sosyal Psikoloji alt test puanları) toplanmıştır. Ayrıca, bu programlara kayıtlı öğrencilerin, ortak olarak aldıkları 10 dersteki notları da alınmıştır. GRE puanları ve ders notları arasındaki ilişki için hesaplanan geçerlik katsayıları anlamlı değerler vermiştir. Bulgular, yüksek GRE puanlarının yüksek ders notlarını işaret ettiğini göstermiştir.

Bir başka araştırmada Neal (2002), Rose Hulman Teknoloji Enstitüsü’nde (RHTE) bilim ve mühendislik alanlarından mezun olan yabancı uyruklu öğrencilerin TOEFL ve GRE puanlarının lisansüstü mezuniyet derecelerini yordama güçleri araştırmıştır. Örneklemeye alınan öğrenciler RHTE’ye kabul edilmeden önce TOEFL ve GRE testlerinden geçmişlerdir. Çalışmanın sonunda, GRE’nin analitik ve sayısal puanları ile öğrencilerin lisansüstü mezuniyet dereceleri arasında yüksek düzeyde ve pozitif bir ilişki bulunmuştur. Buna karşın, TOEFL ve GRE’nin diğer alt test puanları ile lisansüstü mezuniyet dereceleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Wagoner, Suriano ve Stoner (1986), tıpta uzmanlık eğitime öğrenci seçmede kullanılan ölçütlere ilişkin lisansüstü Tıp programı yöneticilerinin görüşlerini araştırmışlardır. Araştırmanın bulguları, program yöneticilerinin, adaylarla yapılan “görüşme”yi en önemli seçme ölçütü olarak değerlendirdiklerini ve bu ölçütü “Tıpta Uzmanlık Sınavı”nın takip ettiğini ortaya koymuştur.

Diğer bir çalışmada, King, Beehr ve King (1986), bir üniversitedeki Klinik Psikoloji doktora programına öğrenci seçmede kullanılan ölçütler arasında GRE genel test puanının ve adaylara ait kişisel dosyaya ilişkin program seçme komitesi üyelerinin yaptıkları derecelemelerin, doktora programındaki genel akademik not ortalamasını ve öğretim üyelerinin her aday için yaptıkları “akademik başarı potansiyeli” değerlendirme sonuçlarını anlamlı düzeyde yordadığını bulmuşlardır.

Oltman ve Hartnett (1985) ise, lisansüstü eğitim programlarına girişlerde, GRE’nin rolünü incelemiştir. Çalışma verileri, iki ayrı grupta toplanmıştır. GRE puanları ile ilgili veriler, “Lisansüstü Eğitim Programları ve Giriş El Kitabı”ndan alınmıştır. GRE puanlarının kullanımı ile ilgili veriler ise 8 akademik bölümdaki programların başkanlarına gönderilen anketlerle toplanmıştır. 1981-1983 basımının kaynak olarak alındığı el kitabından, 84 ana bilim dalındaki yüksek lisans programları seçilmiştir. Alan taramasında, örnekleme, kabul kararlarının çeşitli yönlerini, test puanlarının değerlendirmedeki önemini, programa kabul edilecek adaylara karar verirken puanların nasıl kullanıldığını ve program seçiminin nasıl yapıldığını irdeleyen sorular içeren anketler gönderilmiştir. Yapılan çalışma ile lisansüstü programlara öğrenci kabulünde, GRE genel ve konu dayanaklı test puanlarının oldukça yaygın biçimde kullanıldığı, ancak GRE genel ve konu dayanaklı test puanlarını istemeyen bölümlerinin sayısının da oldukça yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, 1972-1981 yılları arasında GRE puanlarının kabul kararlarında kullanılma oranının bazı bölümlerde yükselme eğiliminde olduğu; bazı bölümlerde ise düşme eğiliminde olduğu belirlenmiştir. Alan taramasına katılan bölümlerin %24’ünün, GRE genel test puanını programlara başvuruda istemedikleri ve tavsiye etmedikleri sonucuna ulaşılmıştır. GRE puanlarının istenmeme veya tavsiye edilmeme nedenleri, GRE test puanlarının gerekli olmaması, elde edilen diğer bilgilerin doğru kararlar verilmesi için yeterli olması ve GRE puanlarının yüksek lisans programlarındaki performansı yordamaması olarak belirtilmiştir.

Yapılan diğer bir araştırmada ise, Chernyshenko ve Ones (1999), Psikoloji doktora programlarındaki seçme oranını incelemiştir. Çalışmada, Amerikan Psikologlar Derneği’nin 1996 yılında yayımladığı “Psikolojide Lisansüstü Çalışma” isimli rehberden, Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada’daki, 253 Psikoloji doktora programı seçilmiştir. Çalışma sonucunda Psikoloji doktora programları için seçme oranı .11 ($S=.12$) olarak bulunmuştur. Bu bilgi, GRE’nin geçerlik çalışmalarında puanlarda var olan ranj daralmasını tahmin etmek için kullanılmıştır. Araştırma sonuçları, GRE geçerlik çalışmalarında ranj daralmasının düzeltilmesinin önemini göstermiştir. Lisansüstü eğitim programlarının düşük seçme oranı, geçerlik örneklemindeki GRE puanlarının varyansını sınırlamış; programlardaki performans ölçütü ile gözlenen ortalama puanlar arasındaki korelasyonları azaltmıştır. Araştırmada Psikoloji alanındaki lisansüstü eğitim programlarındaki performansı yordamada GRE geçerliği, ranj daralması göz

önüne alınarak, düzeltilmiş yordama geçerliği olarak hesaplanmıştır. Araştırma ile GRE'nin lisansüstü eğitim programlarındaki performansın geçerli bir yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Stack ve Kelley (2002) ise, bir Hukuk programındaki yüksek lisans başarısının yordayıcısı olarak GRE puanlarının katkısını incelemişlerdir. Çalışma için veriler, büyük bir üniversitenin, Ceza Adaleti yüksek lisans programına kayıtlı 70 öğrencinin, öğrenci dosyalarından toplanmıştır. GRE alt testlerinden alınan puanlar ile lisans ve yüksek lisans not ortalamaları arasındaki ilişkilere bakılmıştır. Yapılan korelasyon analizi ile sözel GRE puanları ile yüksek lisans not ortalamaları arasında güçlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($r=.46$, $p<.01$). Sayısal GRE puanları ile yüksek lisans not ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur ($r=.37$, $p<.01$). Lisans not ortalamasının yüksek lisans not ortalaması ile düşük de olsa ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($r=.18$, $p<.01$). GRE puanları ile yüksek lisans not ortalamaları için yapılan çoklu regresyon analizleri sonucunda, diğer değişkenler kontrol altına alındığında, yüksek lisans not ortalamasının en önemli yordayıcısının Sözel GRE puanları olduğu bulunmuştur ($\beta=.336$). Yüksek lisans not ortalamasının anlamlı bir diğer yordayıcısının da lisans not ortalaması olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($\beta=.259$). Bununla birlikte, Sayısal GRE puanlarının yüksek lisans not ortalamasını yordamadığı belirlenmiştir. Araştırma ile Sözel GRE puanları dışında, GRE puanlarının yüksek lisans not ortalamaları ile büyük ölçüde ilişkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada, Sözel GRE puanlarının yüksek lisans not ortalamasını, Sözel GRE puan dağılımının en düşük ortalamalarının kabul edildiği bölümlerde etkilediği belirtilmiştir.

Ülkemizde LES ve diğer ölçütlerin, öğrencilerin lisansüstü eğitime kabullerinde kullanılma durumlarına ve lisansüstündeki başarıyı yordamadaki katkıları ile ilgili araştırma sayısı son derece sınırlıdır.

Örnek (2002), Hacettepe Üniversitesi (HÜ) Sosyal Bilimler Enstitüsü'ndeki programlara 1997-1998 dönemlerinde kayıt yaptırarak devam etmiş yüksek lisans öğrencilerinin çeşitli türdeki LES puanları ile akademik başarıları arasındaki ilişkiye bakmıştır. HÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü'ndeki dört fakülte ve Devlet Konservatuvarı'ndaki yüksek lisans öğrencilerinin LES puan türleri ile akademik ortalamaları arasında manidar ilişki bulunamamıştır. Araştırmada ayrıca LES puan türleri ile akademik ortalamalar arasındaki ilişkilere fakülte ve Devlet Konservatuvarındaki programların öğrenci alırken tercih ettikleri LES ağırlıklı puan türleri göz önünde bulundurularak cevap aranmıştır. Araştırma sonucunda, yalnızca Edebiyat Fakültesi'ne LES-Söz puanı ile öğrenci alan programlardaki korelasyonlar, üç LES ağırlıklı puan türü için de 0,05 düzeyinde anlamlı çıkmıştır.

Çıkrıkçı-Demirtaşlı (2002) tarafından yapılan bir araştırmada, 1997-1998 öğretim yılında devlet ve özel sektöre ait üniversitelerin lisansüstü programlarına

öğrenci kabul ederken Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı (LES) sonucunu ve diğer ölçütleri nasıl kullandıkları ve bunları son değerlendirmeye hangi ağırlıklarla kattıklarına ilişkin durumun ortaya konması amaçlanmıştır. Bu amaçla 51 devlet ve vakıf üniversitesinin ilgili enstitülerine yollanan anket formlarıyla bu amaca dönük bilgiler toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda, Fen Bilimleri Enstitüsü'ndeki lisansüstü programlarda ağırlıklı olarak LES-Sayısal; Sağlık Bilimleri Enstitüsü'ndeki programlarda LES-Eşit ağırlıklı; Sosyal Bilimler Enstitüsü'ndeki programlarda ise, sıklıkla LES-Sözel puanının değerlendirmelerde esas alındığı bulunmuştur. LES puanlarının bu enstitü programlarına kabulde son değerlendirmede sıklıkla kullanılan ağırlık değerinin ise 1999 yılındaki karardan önce (LES'in en az %50 ağırlıkla son değerlendirmeye katılma zorunluluğuna ilişkin karar) %20-25 arasında değiştiği bulunmuştur.

Ülkemizde lisansüstü eğitime girişte esas alınan ölçülerin uygunluğunu sınavan ampirik araştırma sayısı yok denecek kadar azdır. Sunulan araştırmanın, yüksek lisans programlarına öğrenci alırken kullanılan LES puanı, mülakat puanı, lisans diploma notu ve bunlara dayalı bileşik değerlendirme sonucunun yordayıcı ölçme sonuçları olarak uygunluğu hakkında lisansüstü eğitime bilgi vermesi beklenmektedir. Bu çalışmanın, halihazırdaki uygulama çerçevesinde bu alandaki bilgi birikimine kendi sınırları içinde bir katkı getirmesi amaçlanmıştır.

Bu çalışmada, 1999-2003 dönemi içinde Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tezli ve tezsiz yüksek lisans programlarına kabul edilip kayıt yaptıran ve kayıtlı olduğu programda alması gereken derslerin en az üçte ikisini tamamlamış öğrencilerin, lisansüstü programlara kabulde kullanılan LES puanları, lisans diploma notu, mülakat puanı ile bunları içeren bileşik değerlendirme sonucunun lisansüstündeki akademik başarıyı yordama gücü araştırılmıştır.

Araştırmanın amacı doğrultusunda, Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne bağlı yüksek lisans programlarına kayıtlı olan öğrenciler, tezli, tezsiz ve her iki grubun birleştirildiği genel grup olmak üzere üç grupta tanımlanmış ve aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır. Buna göre, tezli, tezsiz ve genel gruptaki öğrencilerin:

1. LES sözel, sayısal ve eşit ağırlıklı puanlar ile yüksek lisans akademik başarı not ortalamaları (YLBNO) arasındaki ilişkilerin yönü ve derecesi nedir?
2. Öğrencilerin mülakat puanları ile yüksek lisans akademik başarı not ortalamaları (YLBNO) arasındaki ilişkinin yönü ve derecesi nedir?
3. Öğrencilerin lisans diploma notları (LDN) ile yüksek lisans akademik başarı not ortalamaları (YLBNO) arasındaki ilişkinin yönü ve derecesi nedir?
4. Öğrencilerin bileşik değerlendirme sonuçları (BDS) (Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı puanı, mülakat puanı ve lisans diploma notuna dayalı ola-

rak hesaplanan not) ile yüksek lisans akademik başarı not ortalamaları (YLBNO) arasındaki ilişkinin yönü ve derecesi nedir?

- Öğrencilerin, yüksek lisans akademik başarı not ortalamalarını (YLBNO) yordamada, Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı (LES) puanı, mülakat puanı ve lisans diploma notunun (LDN) anlamlı düzeyde katkıları var mıdır?

YÖNTEM

Araştırma Grubu ve Veriler

Araştırma grubunu, 1999-2003 dönemi içinde Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne bağlı tezli ve tezsiz yüksek lisans programlarına kayıt yaptıran ve kayıtlı olduğu programda en az bir yılını tamamlayarak alması gereken derslerin en az üçte ikisini tamamlamış 251 öğrenci oluşturmuştur (Çizelge 1). Araştırma grubunu oluşturan öğrenciler, tezli, tezsiz ve her iki grubun birleştirildiği genel grup olmak üzere üç grupta tanımlanmıştır.

Çizelge 1. Araştırma grubunu oluşturan öğrenci sayılarının program ve LES puan türüne göre dağılımları

<i>Program türü</i>	<i>Programların kabul ettiği LES puan türü</i>	<i>Yüksek lisans programları</i>	<i>N</i>
TEZLİ	LES-EA	Eğitim Yönetimi ve Teftişi	26
		Özel Eğitim	9
		Ölçme-Değerlendirme	18
		Halk Eğitimi	18
		Eğitimde Psikolojik Hizmetler	26
		Eğitim Programları ve Öğretimi	68
TEZSİZ	LES-EA	Eğitim Yönetimi ve Planlaması	51
		Halk Eğitimi	10
		EPÖ (Yaratıcı Drama)	25
		GENEL	

Araştırma, bu gruplardaki öğrencilerin LES puanları, mülakat puanları, lisans diploma notları (LDN) ve bunlara dayalı bileşik değerlendirme sonuçları (BDS) ile aynı öğrencilerin kabul edildikleri programlardaki yüksek lisans akademik başarı not ortalamalarının (YLBNO) oluşturduğu veri grupları üzerinde yürütülmüştür. Bu veriler, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne bağlı öğrenci dosyalarından yazılı izne bağlı olarak derlenmiştir. Böylece anılan dönem içerisinde programa kayıt yaptırarak, devam etmiş ve araştırma ile ilgili bilgileri dosyalarına işlenmiş olan tüm öğrencilere ulaşılmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde kullanılacak olan istatistiksel teknikler alt problemler doğrultusunda belirlenmiştir. Araştırmanın ilk dört alt problemde de, iki sürekli değişken arasındaki ilişkinin saptanması söz konusudur. İlk dört alt problemdeki değişkenler incelendiğinde tezli, tezsiz ve genel gruplara göre bütün değişkenler normale yakın bir dağılım göstermektedir. Bu nedenle belirtilen ilişkilerin çözümlenmesinde Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır (Arıcı, 1997b). Belirtilen ilişkilerin çözümlenirken, beşinci alt problemde aşamalı çoklu regresyon analizi kullanılmıştır. Sözü edilen bu istatistiksel analizler, SPSS 10.0 paket programı yardımıyla yapılmıştır.

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, toplanan veriler alt problemler doğrultusunda belirlenen istatistiksel tekniklere göre çözümlenmiş ve bunların sonucunda ulaşılan bulgular, alt problemlere göre özetlenmiştir.

Öncelikle, araştırma grubunu oluşturan Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne bağlı tezli ve tezsiz yüksek lisans programlarına kayıtlı öğrencilerin (tüm grubun), yüksek lisans başarı not ortalamaları (YLBNO), LES-EA, LES-SÖZ, LES-SAY puanları, mülakat puanları, lisans diploma notları (LDN) ve bunlara dayalı bileşik değerlendirme sonuçları (BDS)'na ait betimsel istatistikler (aritmetik ortalama, mod, medyan, standart sapma, ranj değerleri, değişim, basıklık ve çarpıklık katsayıları) Çizelge 2'de sunulmuştur.

Çizelge 2'deki basıklık ve çarpıklık katsayıları incelendiğinde, öğrencilerin YLBNO, LDN, LES-EA, LES-SÖZ, LES-SAY ve BDS'ye değişkenlerine ait puan dağılımlarının sağa (pozitif kayışlı) çarpık, standart sapmalarının ise oldukça küçük olduğu, bunun da puan dağılımlarının sivrileşmesine yol açtığı görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, programa kabul edilen (seçilen) bireyler ilgili değişken puanlarının dağılımları bakımından benzeşik (homojen) bir grup olma özelliğindedir. Buna karşın, mülakat puanlarının dağılımı ise sola (negatif) çarpık ve normal dağılıma daha yakın bir dağılımdır. Çarpıklık ve basıklık katsayısının sıfır olması dağılımın standart normal dağılım olduğunu, sıfırdan uzaklaşmaları ise dağılımın standart normal dağılımdan uzaklaştığını gösterir. İstatistiksel analizler için dağılımların mükemmel bir şekilde simetrik olması gerekmez, ancak dağılımın normal dağılımdan çok fazla sapmaması gerekir (Howitt ve Cramer 1997; Akt: Köklü ve Büyüköztürk, 2000).

Çizelge 2. Araştırma grubunda ele alınan değişkenlere ilişkin betimsel istatistikler

İstatistikler Değişkenler	$\bar{X}$	Medyan	Mod	S	Çarpıklık	Bastıklık	Ranj	V %
YLBNO	83,90	84	90	4,14	,08	-,18	22,25	4,93
LES-EA	52,76	52,21	47,19	5,69	,83	,37	27,62	10,78
LES-SÖZ	54,14	53,59	53,21	5,50	,57	-,18	27,50	10,16
LES-SAY	51,39	50,34	52,27	6,37	,92	,70	31,95	12,40
Mülakat puanı	78,52	79,39	80	12,46	-,63	,71	70	15,86
LDN	76,34	75,12	70	7,19	,50	-,41	30,97	9,42
BDS	60,27	59,39	55	4,59	1,13	1,50	29,42	7,62

Grubun ilgilenilen değişken bakımından durumunu daha iyi betimlemek amacıyla ortalama ve standart sapmanın birlikte kullanılması daha anlamlıdır. Değişim katsayısı (V), puanların dağılımının homojenlik ya da heterojenlik bakımından incelenmesine olanak veren bir indekstir. Bu katsayı, puan dağılımının standart sapma değerinin aritmetik ortalamasına bölünmesiyle elde edilen sayının yüzde olarak ifade edilmesidir. Bir grubun ilgilenilen değişken bakımından benzeşik olup olmadığını kararlaştırmada %20 sınır değeri ölçüt olarak kabul edilebilir. Değişim katsayısı %20'den küçükse, grup benzeşik olarak yorumlanabilir. Çizelge 2'deki değişkenlerin değişkenlik katsayılarına bakıldığında mülakat puanları dışında, bütün değişkenlere ait puan dağılımlarının benzeşik olduğu görülmektedir.

1. Enstitü Yüksek Lisans Programlarına Kayıtlı Olup, Tezli, Tezsiz ve Genel Grupta Yer Alan Öğrencilerin LES Sözel, Sayısal ve Eşit Ağırlıklı Puanlar ile YLBNO Arasındaki İlişkilerin Yönü ve Derecesi Nedir?

Çizelge 3'te görüldüğü gibi *tezli*, *tezsiz* ve *genel* gruptaki öğrencilerin, üç LES puan türü ile yüksek lisans akademik başarı not ortalamaları arasındaki ilişkiler çok düşük ve anlamsız çıkmıştır ($p > .05$). Bu nedenle her üç grupta da öğrencilerin LES-EA, LES-SÖZ VE LES-SAY puanları ile yüksek lisans akademik başarı not ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur.

Çizelge 3. LES puanları ile YLBNO arasındaki ilişkiler

	Yüksek Lisans Akademik Başarı Not Ortalamaları		
LES Puan Türü	Grup	N	r
LES-EA	Genel	251	0,07
	Tezli	165	0,07
	Tezsiz	86	0,17
LES-SÖZ	Genel	251	0,09
	Tezli	165	0,06
	Tezsiz	86	0,21
LES-SAY	Genel	251	0,05
	Tezli	165	0,08
	Tezsiz	86	0,12

Enstitü'ye bağlı yüksek lisans programlarına öğrenci kabulünde verilerin toplandığı dönem aralığı için (2004 yılı itibariyle LES puanının değerlendirmedeki ağırlığı %60'a çekilmiştir) ağırlığı %70 olarak kullanılan LES-EA puanının YLBNO ile anlamlı bir ilişki göstermemiştir.

2. Enstitü Yüksek Lisans Programlarına Kayıtlı Olup, Tezli, Tezsiz ve Genel Grupta Yer Alan Öğrencilerin Mülakat Puanları ile YLBNO Arasındaki İlişkinin Yönü ve Derecesi Nedir?

Çizelge 4 incelendiğinde, öğrencilerin mülakat puanları ile YLBNO arasındaki korelasyon katsayılarının *genel grup* için 0,22 ve *tezli* grup için 0,28 değerinde ve 0.01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir.

Çizelge 4. Mülakat puanları ile YLBNO arasındaki ilişkiler

Mülakat Puanı	Yüksek Lisans Akademik Başarı Not Ortalamaları		
	Grup	N	r
	Genel	251	0,22**
	Tezli	165	0,28**
	Tezsiz	86	0,08

**p<,01

Buna göre, *genel* ve *tezli* gruptaki öğrencilerin, mülakat puanları ile YLBNO arasında pozitif yönde, düşük düzeyde ancak anlamlı bir ilişkiler bulunmuştur ($r=0,22$ ve $0,28$; $p<,01$). *Tezsiz* grupta ise bu değişkenler açısından anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. YLBNO ile mülakat puanları arasındaki ilişki yönünden, *tezli* grupta, *tezsiz* gruba göre daha yüksek ve anlamlı ilişkiler hesaplanmıştır. Bu duruma, *tezsiz* gruptaki öğrenci sayısının, *tezli* gruba göre daha az olmasının, bu grupta mülakat puanlarının ranjını daraltarak, korelasyonu aşağı çekmiş olduğu düşünülmektedir.

3. Enstitü Yüksek Lisans Programlarına Kayıtlı Olup, Tezli, Tezsiz ve Genel Grupta Yer Alan Öğrencilerin Lisans Diploma Notları ile YLBNO Arasındaki İlişkinin Yönü ve Derecesi Nedir?

Çizelge 5'te görüldüğü gibi *tezli* gruptaki öğrencilerin LDN ile YLBNO arasında 0.17 değerinde ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu bulguya göre, *tezli* gruptaki öğrencilerin LDN ile YLBNO arasında pozitif yönde, düşük ancak anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmuştur. *Tezsiz* ve *genel* gruptaki öğrencilerin ise, lisans diploma notları ile yüksek lisans akademik başarı not ortalamaları arasındaki ilişkiler düşük ve anlamsız çıkmıştır ($p>.05$).

Çizelge 5. LDN ile YLBNO arasındaki ilişkiler

		Yüksek Lisans Akademik Başarı Not Ortalamaları	
	Gruplar	N	r
Lisans	Genel	251	0,10
Diploma	Tezli	165	0,17*
Notları	Tezsiz	86	0,09

* $p < .05$

Buna göre tezli grupta yakalanan anlamlı ilişki, tezsiz grubunda içine katıldığı genel grupta, sayı daha büyük olmasına rağmen 0,10'a çekilmiştir.

4. Enstitü Yüksek Lisans Programlarına Kayıtlı Olup, Tezli, Tezsiz ve Genel Grupta Yer Alan Öğrencilerin Bileşik Değerlendirme Sonuçları (Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı Puanı, Mülakat puanı ve Lisans Diploma Notuna Dayalı Olarak Hesaplanan) ile YLBNO Arasındaki İlişkinin Yönü ve Derecesi Nedir?

Bu alt probleme cevap bulabilmek amacıyla tezli, tezsiz ve genel grupta yer alan öğrencilerin yüksek lisansa girişte kullanılan bileşik değerlendirme sonucu (BDS) ile YLBNO arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bu ilişkilerin çözümlenmesinde Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayısı kullanılmış ve bulunan ilişkilerin anlamlı olup olmadığı 0,01 düzeyinde test edilmiştir. Öğrencilerin bileşik değerlendirme sonuçları ile yüksek lisans akademik başarı not ortalamaları arasındaki ilişkiler Çizelge 6'da verilmiştir. Çizelge 6 incelendiğinde, öğrencilerin BDS ile YLBNO arasındaki ilişkinin, *genel grup* için 0,21, *tezli* grup için 0,25, *tezsiz* grup için 0,24 olduğu ve bu ilişkilerin 0,01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir.

Çizelge 6. BDS ile YLBNO arasındaki ilişkiler

		Yüksek Lisans Akademik Başarı Not Ortalamaları	
	Grup	N	r
Bileşik	Genel	251	0,21**
Değerlendirme	Tezli	165	0,25**
Sonuçları	Tezsiz	165	0,24**

* $p < ,01$

Bu bulguya göre, bileşik değerlendirme sonuçları ile yüksek lisans akademik başarı not ortalamaları arasında pozitif yönde ve düşük, ancak anlamlı düzeyde bir ilişki vardır.

5. Enstitü Yüksek Lisans Programlarına Kayıtlı Olup, Tezli, Tezsiz ve Genel Grupta Yer Alan Öğrencilerin Yüksek Lisans Akademik Başarı Not Ortalamalarını Yordamada, Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı Puanı, Mülakat puanı ve Lisans Diploma Notunun Anlamlı Düzeyde Katkısı Var mıdır?

Bu soruda genel, tezli ve tezsiz grup için, yordayıcı değişkenlerin (LES-EA puanı, mülakat puanı ve lisans diploma notu) lisansüstündeki akademik başarıyı yordama gücünü incelemek amacı ile aşamalı çoklu regresyon analizi uygulanmıştır. Bu analiz ile ilgili bulgulara geçilmeden önce araştırma verilerinin, analizin varsayımlarını karşılayıp karşılamadığı incelenmiştir.

Aşamalı çoklu regresyon analizinde kullanılan değişkenler en az aralık ölçeğinde ve süreklidirler (Büyüköztürk, 2002). Bu çalışmada ele alınan değişkenlere ait puanlarda 0 ile o ölçeğe aracından alınabilecek en yüksek puan arasında sürekli olma özelliğinde ve aralık ölçeği düzeyinde ölçme bilgisi verdiği kabul edilen değişkenlerdir. Ön analizlerde bazı yordayıcı değişkenler (LES-EA, LES-SÖZ ve LES-SAY) kendi aralarında yüksek ilişkiler gösterdiğinden ve bu ilişkilerin 0,80'den büyük olması nedeniyle, çoklu birlikte doğrusallık (colinearity) olarak tanımlanan bir sorunla karşılaşmıştır. Bu durumda, LES-EA, LES-SÖZ ve LES-SAY değişkenlerinden yalnızca LES-EA puanları analizlere dahil edilmiştir. Bu üç değişken arasından LES-EA puanlarının tercih edilmesinin bir diğer nedeni ise, araştırma grubunu oluşturan öğrencilerin kayıtlı oldukları tüm yüksek lisans programlarına kabulde, LES-EA puanlarının kullanılmasıdır. Çizelge 7'de, yüksek lisans programlarına kayıtlı olup *genel grupta* yer alan öğrencilerin yüksek lisans akademik başarı not ortalamalarının yordanmasında kullanılan aşamalı çoklu regresyon analizi sonucu ve en uygun regresyon eşitliği verilmiştir. Çizelge 7 incelendiğinde, öğrencilerin mülakat puanları ile LES-EA puanlarının birlikte YLBNO'yu incelemek amacıyla uygulanan regresyon analizinden elde edilen $F=8,44$ değeri 0,01 düzeyinde anlamlıdır. Elde edilen F değerinin anlamlı olması kullanılan modelin uygun olduğunu göstermektedir.

Çizelge 7. Genel grup için aşamalı çoklu regresyon analizine ilişkin sonuçlar ve en uygun regresyon eşitliği

Model	B	Beta	β^2	Std. Hata	R	R^2	R^2 Değ.	F	P	t	P
1 Mül. Sabit	7,36 78,12	0,22	0,05	0,02 1,63	0,22	0,05	0,05	12,84	0,00	3,58	0,00
2 Mül. LES-EA Sabit	8,27 9,04 72,64	0,25 0,12	0,06 0,02	0,02 0,05 3,22	0,25	0,06	0,06	8,44	0,02	3,95	0,00 0,05 0,00
3 LDN		0,06	0,00		0,10	0,01			0,34	0,95	0,34

$$YLBNO = 72,64 + 8,27 \text{ Mül.} + 9,04 \text{ LES-EA}$$

Bununla birlikte, yordanan değişken olan lisansüstündeki akademik başarı ile yordayıcı değişkenler (mülakat puanları ve LES-EA puanları) arasındaki ilişki 0,25 olup anlamlıdır. Analizden elde edilen β^2 değerleri dikkate alındığında, öğrencilerin lisansüstündeki akademik başarılarının, %5'inin mülakat puanları ile, %2'sinin ise LES-EA puanları ile açıklanabildiği görülmektedir. İlgili R^2 değerine bakıldığında mülakat puanları ile LES-EA puanlarının birlikte, lisansüs-

tündeki akademik başarının %6'sını açıkladığı görülmektedir. Yapılan regresyon analizi ile, diğer bir değişken olan lisans diploma notlarının YLBNO'yu yordamada anlamlı bir katkısının olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çizelge 8'de ise, *tezli* yüksek lisans programlarında yer alan öğrencilerin, yüksek lisans akademik başarı not ortalamalarının yordanmasında kullanılan aşamalı çoklu regresyon analizi sonucu ve en uygun regresyon eşitliği verilmiştir.

Çizelge 8'e göre, *tezli* yüksek lisans programlarına kayıtlı olan öğrencilerin mülakat puanlarının, lisansüstündeki akademik başarı not ortalamasını incelemek amacıyla uygulanan regresyon analizinden elde edilen $F=13,29$ değeri 0,01 düzeyinde anlamlıdır. Elde edilen F değerinin anlamlı olması kullanılan modelin uygunluğunu göstermektedir.

Çizelge 8. Tezli yüksek lisans programlarına kayıtlı olan öğrencilerin aşamalı çoklu regresyon analizine ilişkin sonuçlar ve en uygun regresyon eşitliği

Model	B	Beta	β^2	Std. Hata	R	R^2	R^2 Değ.	F	P	T	P
1 Mül. Sabit	9,00 76,56	0,28	0,08	0,03 1,95	0,28	0,08	0,07	13,29	0,00	3,65	0,00
2 LES-EA		0,11	0,01		0,07	0,00				0,157	0,16
LDN		0,12	0,01		0,17	0,03				0,116	0,12

$$YLBNO = 76,56 + 9,00 \text{ Mül.}$$

Yordanan değişken olan YLBNO ile yordayıcı değişken (mülakat puanları) arasında 0,28 değerinde ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bununla birlikte, yapılan regresyon analizi sonucunda diğer değişkenlerin (LES-EA puanları ve lisans diploma notları) lisansüstündeki akademik başarıyı yordamada anlamlı bir katkısının olmadığı görülmüştür. Ayrıca, analizden elde edilen β^2 değeri dikkate alındığında, YLBNO'daki değişkenliğin %8'inin, mülakat puanları ile açıklanabildiği görülmektedir.

Tezsiz yüksek lisans programlarına kayıtlı olan öğrencilerin yüksek lisans akademik başarı not ortalamalarının yordanmasında kullanılan aşamalı çoklu regresyon analizi sonucunda ise, kullanılan modelin uygun olmadığı ve yordayıcı değişkenlerin YLBNO'yu yordamada anlamlı düzeyde katkılarının olmadığı görülmüştür.

Özetle, bulgulara göre, YLBNO ile anlamlı ilişki gösteren değişkenler mülakat puanları ile bileşik değerlendirme sonuçlarıdır. Mülakat puanları, aynı zamanda lisansüstü eğitime girişte kullanılan değişkenler arasında, YLBNO'yu en fazla yordayan değişkendir. Ancak bu değişkenin de YLBNO'yu çok düşük düzeyde açıkladığı görülmüştür. Bunun dışında, YLBNO ile yüksek lisansa kabulde kullanılan diğer ölçüler (LES-EA puanları ve LDN) arasındaki ilişkiler anlamlı bulunamamıştır.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu kısımda, araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda temel sonuçlar özetlenmiş ve ilgili alan yazına dayalı olarak tartışılmıştır.

Araştırmada, *tezli*, *tezsisiz* ve *genel* gruptaki öğrencilerin, üç LES puan türü ile yüksek lisans akademik başarı not ortalamaları arasındaki ilişkiler düşük ve anlamsız çıkmıştır ($p > .05$). Buna göre, Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne bağlı yüksek lisans programlarına öğrenci kabulünde %70 ağırlıkla kullanılan LES puanlarının YLBNO ile anlamlı bir ilişki göstermediği bulunmuştur. Sınav sonuçları yordayıcı değişken, gelecekteki başarı ölçütleri de ölçüt (yordanan) olarak alındığında, yordama geçerliliğini belirlemede, ölçüt değişkeninin elde edilmesi önemli bir sorun oluşturur (Baykul, Gelbal ve Kelecioğlu, 2001). Ölçüt olarak sadece seçilen kişilerin alınması ve seçilemeyen kişilere ait ölçme (ölçüt) sonuçlarının bulunmaması da yordama geçerliliğinin hesaplanmasında kısıtlayıcı bir rol oynar. Seçilmiş bir grupta, başvuran grubuna göre yordayıcı puanları arasındaki fark daha küçüktür. İlgili alan yazında “ranj daralması (restriction of range)” olarak adlandırılan bu durum, hesaplanan yordama geçerlilik katsayılarının olduğundan daha düşük çıkmasına yol açar (Baykul, 2000; Crocker ve Algina, 1986; Lord ve Novick, 1968). Bu çalışmada da, yordayıcı (LES puanları) ve ölçüt (YLBNO) puanları arasındaki ilişkilerin düşük çıkmasının nedeni, daha geniş bir başvuran grubundan, yüksek lisans programlarına kabul ölçütleri ve kontenjan sınırlaması çerçevesinde daha az sayıda bir grubun seçilerek, bu gruptan elde edilen verilere dayalı olarak ilişkilerin hesaplanmış olmasıdır. Bu anlamda, araştırmacıların bu tür çalışmalarda halihazırda seçilmiş bireylerden oluşmuş bir grubu kontrol etmeleri mümkün değildir. Bu tür durumlar için ilgili alan yazında önerilen bir çözüm, yordayıcı ve ölçüt puanlarının güvenilirliklerinin bilinmesi durumunda, hem yordayıcı ölçütleri hem de ölçüt ölçütleri için düzeltme yapılarak “düzeltilmiş yordama geçerlilikleri”nin hesaplanmasıdır (Dick & Hagerty, 1971). Ancak bu araştırmada ne ölçüte ne de yordayıcılara ilişkin güvenilirlik kanıtları bulunmaktadır. Bu yönüyle, elde edilen yordama katsayılarının gerçek değerlerinin alt sınırı olarak yorumlamak uygun olacaktır. Les puan türlerine ilişkin bu bulgu, Örnek (2002) tarafından yapılan LES puan türleri ile sosyal bilimler enstitüsüne bağlı lisansüstü programlardaki akademik başarı ortalamaları arasındaki ilişkileri inceleyen araştırmanın sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Bu çalışmada da, araştırma grubunu oluşturan yüksek lisans öğrencilerinin LES puan türleri ile akademik ortalamaları arasında anlamlı ilişkiler bulunamamıştır. Araştırmada ayrıca bu ilişkilere farklı fakültelere göre bakılmıştır. Yalnızca, Edebiyat Fakültesi'ne LES Sözel puanı ile öğrenci alan programlardaki korelasyonların 0,24 ve 0,25 arasında değiştiği ve üç LES puan türü için de 0,05 düzeyinde anlamlı olduğu bulunmuştur.

Bir diğer temel sonuç, öğrencilerin mülakat puanları ile YLBNO arasındaki korelasyon katsayısının *genel grup* için 0,22 ve *tezli* grup için 0,28 ile 0,01 düze-

yinde anlamlı çıkmasıdır. Bu duruma, yordayıcı olarak mülakat puanlarının dağılımının normale yakın olması (Çizelge 2); diğer bir ifadeyle bu yordayıcı puanlarının heterojenliği, bu puanların ölçütle olan korelasyonunu, diğer değişkenlere göre anlamlı hale getirmiştir.

Ayrıca yordayıcı ve ölçüt ölçüleri arasındaki benzerlik de bu korelasyonu anlamlı kılmış olabilir. Çünkü, mülakatlarda adaylara, alan bilgisini yoklamaya dönük sınırlı sayıda da olsa sorular sorulmaktadır. Bu durum da yordayıcı ve ölçüt puanları arasındaki benzerliği artırarak korelasyonları anlamlı hale getirmiş olabilir. Bunun dışında, tezsiz grupta bu ilişkinin anlamlı çıkmaması, bu gruptaki öğrenci sayısının tezli gruba göre daha küçük olması tezsiz gruba ait puan ranjlarının tezli gruba göre daha dar olmasına yol açmış olabilir. Bu da birinci sonuç olduğu gibi açıklanmaktadır.

Araştırmada, *tezli* gruptaki öğrencilerin lisans diploma notları (LDN) ile YLBNO arasında 0,17 değerinde ve anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Bu bulgu, Stack ve Kelley (2002)'nin araştırmasında çıkan bulgu ile tutarlılık göstermektedir. *Tezsiz ve genel* gruptaki öğrencilerin ise LDN ile yüksek lisans akademik başarı not ortalamaları arasındaki ilişkiler anlamlı çıkmamıştır ($p>,05$). Ayrıca yordayıcı ve ölçüt olarak alınan ölçme sonuçlarının geçerlilik ve güvenilirliğinin de istenen düzeyde olmaması da, yordama geçerliliğinin olduğundan daha düşük bulunmasına yol açar (Baykul, Gelbal ve Kelecioğlu, 2001). Bu ilişkilerin düşük olmasında ranj daralması faktörü yanında, öğrencilerin farklı üniversitelerin farklı lisans programlarından mezun oldukları göz önünde bulundurulduğunda LDN'nin, araştırmada ele alınan yordayıcı değişkenlerden biri olarak güvenilirliğinin düşük olma şansının bu türden yordama geçerliliği çalışmalarında korelasyonu düşürücü etki yapabilmektedir (Baykul, 2000; Crocker ve Algina, 1986).

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin, bileşik değerlendirme sonuçları (BDS) ile YLBNO arasındaki ilişkinin, *genel grup* için 0,21, *tezli* grup için 0,25, *tezsiz* grup için 0,24 olarak bulunmuş ve tüm ilişkileri 0,01 düzeyinde anlamlı olduğu çıkmıştır. Bu bulguya göre, bileşik değerlendirme sonuçları ile yüksek lisans akademik başarı not ortalamaları arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde ancak anlamlı bir ilişki vardır.

Bu durum bileşik değerlendirme sonucunun tek başına yordayıcı olarak ele alındığında, birden fazla yordayıcı değişkenin katkısını içermesi nedeniyle, geçerlilik ve güvenilirliğini artırmış, bu da korelasyonun diğer korelasyonlara göre daha yüksek olmasına yol açmıştır.

Genel, tezli ve tezsiz gruplar için, yordayıcı değişkenlerin (Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı puanı, mülakat puanı ve lisans diploma notu) lisansüstündeki akademik başarıyı yordama gücünü incelemek amacı ile aşamalı çoklu regresyon analizi uygulanmıştır. Tezli yüksek lisans programlarına kayıtlı olan öğrencilerin mülakat puanlarının, lisansüstündeki akademik başarı not ortalamasını yordama

gücünü incelemek amacıyla uygulanan regresyon analizinden elde edilen $F=13,29$ değeri 0,01 düzeyinde anlamlıdır. Elde edilen F değerinin anlamlı olması kullanılan regresyon eşitliği modelinin uygunluğunu göstermektedir. Yordanan değişken olan YLBNO ile yordayıcı değişken (mülakat puanları) arasında 0,28 değerinde ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Bununla birlikte, yapılan regresyon analizi sonucunda diğer değişkenlerin (LES-EA puanları ve lisans diploma notları) lisansüstündeki akademik başarıyı yordamada anlamlı bir katkısının olmadığı görülmüştür.

Tezviz yüksek lisans programlarına kayıtlı olan öğrencilerin yüksek lisans akademik başarı not ortalamalarının yordanmasında kullanılan aşamalı çoklu regresyon analizi sonucunda ise kullanılan modelin uygun olmadığı ve yordayıcı değişkenlerin YLBNO'yu yordamada anlamlı düzeyde katkılarının olmadığı bulunmuştur.

Araştırma sonuçlarına göre YLBNO ile en fazla ilişki gösteren değişken mülakat puanlarıdır. Wagoner, Suriano ve Stoner (1986)'ın araştırmasında da, adaylarla yapılan “mülakat” program yöneticilerince en önemli seçme ölçütü olarak değerlendirilmiştir. Mülakat puanları, aynı zamanda YLBNO'yu lisansüstü eğitime girişte kullanılan değişkenler arasından en fazla yordayan değişkendir. Ancak bu değişkenin de YLBNO'yu çok düşük düzeyde açıkladığı (%8) bulunmuştur.

Bulgulara genel olarak bakıldığında, mülakat puanları ve BDS dışında, YLBNO ile yüksek lisansa kabul ölçüleri (LES puanları, ve LDN) arasındaki ilişkilerin anlamlı olmadıkları görülmektedir. Bunun öncelikli nedenleri arasında, yukarıda da sayılan başlıca faktörler; ranj daralması, yordayıcı ve ölçüt ölçülerinin geçerlilik ve güvenilirlikleridir (Baykul, 2000; Dick ve Hagerty, 1971; Tokar, 1982). Bu etkilere göre, (1) seçilmiş bir grubun puanlarının standart sapma değeri, seçilmemiş bir grubun puanlarının standart sapma değerinden daha küçüktür. Seçilmiş grupta, ilgilenilen değişken bakımından benzerlik (homojenlik) ortaya çıkar ve grup içindeki farklılıklar azalır (Lord ve Novick, 1968). Buna göre, yüksek lisans programlarına öğrenci seçme işlemi daha büyük bir grup üzerinden yapıldığı halde, araştırmada ele alınan yordayıcı ve ölçüt ölçülerinin sadece seçilmiş gruptan elde edilmesi, seçilmiş grupta puanlar bakımından bireyler arasındaki farklılıkları küçültmüştür. Başka bir deyişle, yüksek lisans programlarına kayıtlı öğrencilerin, kabul ölçüleri bakımından yüksek puan alan öğrenciler olması, grubun benzeşik olmasına neden olmuştur. Bu durum korelasyon katsayılarının düşük ya da anlamsız çıkmasının bir nedeni olarak gösterilebilir. (2) Ayrıca yordama çalışmalarında ölçütün güvenilirliğinin düşük olmasının da, yordama gücünü düşürücü bir etkisi vardır (Baykul, 2000). Çalışmada ölçüt olarak kullanılan YLBNO'yu oluşturan notların, öğrencilerin kayıtlı olduğu programlara, öğretim görevlilerinin beklentilerine ve değerlendirmelerine göre farklılık göstermesi, YLBNO'nun güvenilirliğini olumsuz etkilemektedir. (3) Yüksek lisans programlarında derslerde başarılı sayılma notu 100 üzerinden 70'dir. Bu

puanların dört puanlık farklarla ortalama etrafında dağılması ve başarısız olduğu derslerin bu hesaplama katılmaması yine korelasyonu düşürücü etki yapmaktadır.

Sonuç olarak, bu araştırmada ele alınan problemlere ilişkin olarak yeni araştırmalarla başvuranlar arasından lisansüstünde başarılı olacakları tahmin etmede kullanılan yordayıcıların geçerlilik ve güvenilirlikleri hakkında bilgi sağlanması gereği ortaya çıkmaktadır. Bu konuda yapılacak yeni araştırmalarla, bilimsel bilgi birikiminin artarak uygulamalara ışık tutması da beklenebilecektir.

KAYNAKLAR

- Ankara Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği* (2003). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Arıcı, H. (1997a). *Bilim adamı yetiştirme: lisansüstü eğitim ve sorunları – Sosyal bilimler alanında*. Ankara: Tübitak Yayınları.
- Arıcı, H. (1997b). *İstatistik yöntemler ve uygulamalar*. Ankara: Meteksan Yayınları.
- Baykul, Y. (1999). *İstatistik metodlar ve uygulamalar*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Baykul, Y. (2000). *Eğitimde ve psikolojide ölçme: klasik test teorisi ve uygulaması*. Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Baykul, Y., Gelbal, S. ve Kelecioğlu, H. (2001). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Ostim Mesleki Eğitim Merkezi.
- Bayrakçeken, F. (1977). Bilim adamı yetiştirmede güçlükler ve çözüm yolları. *Tübitak VI. Bilim kongresi bilim adamı yetiştirme grubu tebliğleri* (ss. 23-24). Ankara: Tübitak Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Chernyshenko, O.S. ve Ones, D.S. (1999). How selective are psychology graduate programs? The effect of the selection ratio on GRE score validity?. *Educational and Psychological Measurement*, 59, 951-961.
- Crocker, L. ve Algina, J. (1986). *Introduction to classical and modern test theory*. Holt. Rinehart & Winston: NY.
- Demirtaşlı-Çıkrıkçı, N. (2002). Lisansüstü eğitim programlarına girişte lisansüstü eğitim sınavının (LES) ve diğer ölçütlerin kullanımına ilişkin bir tarama. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 35 (1-2), 61-70.
- Dick, W. ve Hagerty, N. (1971). *Topics in measurement: Reliability and validity*. NY: Mc Graw Hill.
- Gökçe, B. (1999). *Toplumsal bilimlerde araştırma* (Genişletilmiş ikinci baskı). Ankara: Savaş Yayınevi.
- House, J.D. ve Johnson, J.J. (2002). Predictive validity of the graduate record examination advanced psychology test for grade performance in graduate psychology courses. *College Student Journal*, 36, 32-36.
- King, D.W., Beehr, T.A. ve King, L.A. (1986). Doctoral student selection in one professional psychology program. *Journal of Clinical Psychology*, 42 (2), 399-407.

- Köklü, N. ve Büyüköztürk, Ş. (2000). *İstatistiğe giriş*. Ankara: Pegem yayıncılık.
- Lord, F.M. ve Novick, M.R. (1968). *Statistical theories of mental test scores*. New Jersey: Addison-Weslwy Publishing Company, Inc.
- Neal, M.N. (2002). The Predictive Validity of the GRE And TOFEL Exams with GGPA as the Criterion of Graduate Success for İnternational Graduate Students in Science and Engineering. <http://ericae.net/ericdc/> adresinden 20 Aralık 2002 tarihinde ulaşılmıştır.
- Oltman, P.H. ve Hartnett, R.T. (1985). The role of the graduate record examinations in graduate admissions. *Journal of Higher Education*, 56, 523-537.
- Örnek, E. (2002). *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'ndeki programlara bağlı yüksek lisans öğrencilerinin LES puanları ile akademik başarıları arasındaki ilişkiler*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÖSYM. (1999). *Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı 1999 Aralık Dönemi Kılavuzu*. Ankara: ÖSYM Yayınları.
- ÖSYM (2002). *Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı 2002 Aralık Dönemi Kılavuzu*. Ankara: ÖSYM Yayınları.
- ÖSYM (2002). Kılavuzlar. ÖSYM web sitesindeki <http://www.osym.gov.tr/BelgeGoster> adresinden 15 Aralık 2002 tarihinde ulaşılmıştır.
- Powers, D.E. ve Fowlers, M.E. (2000). Likely impact of the GRE writing assessment on graduate admissions decisions. *GRE Research Report No: 97-06R*.
- Stack, S. ve Kelley, T. (2002). The graduate record examination as a predictor of graduate student performance: The case of criminal justice. *Journal of Criminal Justice Education*, 13, 335-349.
- Tekin, H. (1993). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Yargı Yayınları.
- Toker, F. (1982). *Yordama geçerliğinde bir sorun : Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı geçerliğinin araştırılmasında kullanılan yöntemlere ilişkin bazı sorunlar*. Ankara: ÖSYM yayınları.
- Turgut, F. (1995) *Eğitimde ölçme ve değerlendirme metodları*. Ankara: Yargıcı Matbaası.
- Wagoner, N.E., Suriano, R. ve Stoner, J.A. (1986). Factors used by program directors to select residents. *Journal of Medical education*, 61, 10-21.
- Yükseköğretim Kanunu (2547 sayılı kanun, 04.11.1981). *Resmi Gazete*. (17506), 06.11.1981.

YAZARLAR HAKKINDA...

Emrah Tokat (M.Sc.), Milli Eğitim Bakanlığı'nda rehber öğretmendir.

Yrd.Doç.Dr. Çıkrıkçı-Demirtaşlı, Ankara Üniversitesi'nde Ölçme ve Değerlendirme Anabilim dalı öğretim üyesidir. Çalışma ve araştırma konuları modern test kuramı, bilgisayar ortamında bireyselleştirilmiş test, lisansüstü eğitimde akademik başarının keştilmesi ve öğrenci seçme sürecidir.

İletişim adresi: R.Nukhet Çıkrıkçı-Demirtaşlı

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi

06590, Cebeci, Ankara

Telefon: 0312.363.33.50/ 336

Belgegeçer:0312.3636145

E-posta: nukhet66@hotmail.com.

ABOUT THE AUTHORS...

Emrah Tokat (M.Sc.), is a counselor at the Ministry of National Education.

Asst.Prof.Dr. Çıkrıkçı-Demirtaşlı is a professor of educational and psychological measurement and evaluation at Ankara University. Her researches include modern test theory, computerized adaptive testing, prediction of academic achievement and student selection procedure in graduate education.

Address for correspondence: R.Nukhet Çıkrıkçı-Demirtaşlı

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi

06590 Cebeci, Ankara, Turkey.

Phone: 312 3633350/ 336

Fax: 312 363 6145

E-mail: nukhet66@hotmail.com
